

Oponentský posudek na disertační práci Mgr. Miroslava Juráska

Úvahy o globálním řádu po skončení studené války: perspektiva Francise Fukuyamy a Samuela P. Huntingtona

Oponent: Prof. PhDr. Zuzana Lehmannová, CSc.
Středisko mezinárodních studií Jana Masaryka, FMV VŠE

Předložená práce Mgr. Miroslava Juráska je věnována tématu, které je vysoce aktuální z hlediska dalšího rozvoje vědního oboru Mezinárodní vztahy. Proto je třeba ocenit již samotný výběr tématu. Rozpracování filozofických, teoretických a metodologických základů lze dnes považovat za jeden z nejdůležitějších úkolů současné etapy vývoje oboru. Z tohoto hlediska je práce příspěvkem k odborné diskusi, která se od 90. let v oboru probíhá.

Téma práce, jak je vymezeno, je náročné z několika hledisek. Především klade vysoké nároky na teoretické myšlení, na schopnost přesně vydefinovat teoretická a metodologická východiska výzkumu a aplikovat je v rámci komparativní analýzy dvou vybraných konceptů (konec historie a střet civilizací). Práce na daném tématu je náročná i z toho důvodu, že uvedené koncepce i jejich interpretace jsou často kulturně, hodnotově či ideologicky podbarveny, což klade nároky na hlubokou znalost velkého množství konceptů, přístupů nejen na úrovni teorií mezinárodních vztahů, ale i filozofie, teorie a metodologie vědy. Z těchto hledisek autor prokázal svoji odbornou erudici a téma zpracoval na úrovni, která odpovídá požadavkům kladeným na disertační práci.

V úvodní části práce, která předchází rozboru problematiky, je zdůvodněno základní vědecké zaměření výzkumu, formulovány jeho základní předpoklady a cíle. Na základě stručného shrnutí (str. 14-17) stavu zkoumání tj. různých interpretací zkoumaných koncepcí, autor formuluje základní otázky, cíle a hypotézy práce. Cíl práce je formulován velmi obecně jako pochopení aktuálního významu zkoumaných teorií (str. 18) a rozveden v cílech dílčích: Aktualizace obou teorií, pochopení jejich predikčního potenciálu a určení možností jejich využití jako nástroje interpretace mezinárodně politických jevů. Tyto cíle jsou přeformulovány do hypotéz: 1) obě teorie jsou i dnes aktuální, 2) obě teorie splňují kritéria silné ideje (dle Mehta 2011), 3) „obě teorie reflektují relevantní minulé a především současné mezinárodněpolitické jevy bez nevysvětlitelných anomálií“. (str. 18)

Z metodického hlediska a na úrovni disertační práce je tato úvodní část postavena dobře. Jistým problémem jsou ne zcela přesné formulace, překlepy a chyby, což ztěžuje orientaci v textu a tím i pochopení autorova záměru. Je zřejmé, že autor (patrně z časových důvodů) již neprovedl formální, stylistickou a gramatickou korekturu textu. Tento problém se projevuje v celé práci včetně seznamu literatury. Přesné a jednoznačné formulace jsou však velmi důležité zejména při formulaci cílů a hypotéz v úvodu práce.

Vydefinovaným cílům odpovídá logická struktura práce a postup řešení. Práce je rozdělena do 3 základních kapitol. V první kapitole jsou vydefinována filozofická, teoretická a metodologická východiska, která jsou následně v druhé kapitole aplikována v komparativní analýze zkoumaných konceptů konce historie a střetu civilizací. Druhá kapitola představuje těžiště práce a v ní také spočívá vlastní přínos práce. Autor v této části práce prokázal velice dobrou orientaci v oblasti filozofie a metodologie vědy i schopnost aplikovat zvolená východiska (především Lakatos) při posuzování zkoumaných konceptů Fukuyamy a Huntingtona. V této části práce oceňuji logickou argumentaci i přesnou strukturaci a tím i přesné formulace, které dokládají autorovu velmi dobrou znalost problematiky.

Kapitola třetí obsahuje dvě případové studie, jejichž cílem je empiricky doložit vazbu na obor mezinárodní vztahy a tím podpořit 3. hypotézu. V tomto bodě spatřuji slabinu práce. Třetí část práce by podle mého názoru měla být vyústěním výzkumu a empirická rovina zkoumání měla být mnohem hlouběji a systematictěji propracována. Je zřetelná disproporce mezi rozsahem druhé a třetí kapitoly. Třetí část práce je relativně stručná a do určité míry deskriptivní, což nezbytně vede k některým povrchním závěrům. Tím je pak oslabena jak argumentace týkající se vazby obou konceptů na obor mezinárodní vztahy, tak i argumentace podporující aktuální význam konceptů z hlediska reflexe a ovlivňování soudobé mezinárodní praxe.

Do jisté míry zavádějící je název práce, který vyvolává dojem, že výzkum se bude týkat tématu globálního mezinárodně politického uspořádání. Tento dojem podporuje i první část textu Úvodu a podkapitola 1.7. Práce se však týká především charakteristiky a komparace sledovaných konceptů podle zvolených metodologických principů. K otázkám globálního uspořádání se autor už nevrací ani v Závěru, kde shrnuje nejdůležitější výsledky analýzy provedené v kapitole druhé a třetí.

Práci uzavírá rozsáhlý seznam pramenů a literatury české i zahraniční, rozsah internetových zdrojů je adekvátní sledovaným problémům a potřebám jejich zkoumání.

Celkový závěr:

Předloženou disertační práci Mgr. Miroslava Juráska považuji za přínosnou především z teoretického a metodologického hlediska. Na práci oceňuji především aplikaci zvolených metodologických východisek a hloubku analýzy komparovaných konceptů konce historie a střetu civilizací, velký rozsah literatury, se kterou autor pracuje, kritický přístup uplatněný při rozboru tématu i zkoumaných konceptů a snahu o podrobné zdůvodnění metodologických přístupů. Předložená práce dokládá autorovu znalost zkoumané problematiky i současného stavu jejího zkoumání ve vědecké literatuře. Autor prokázal, že dokáže logicky navázat na současný stav poznání a aplikovat principy teorie a metodologie vědy do oblasti teoretického zkoumání mezinárodních vztahů, prokázal i schopnost kritického zhodnocení zkoumaných teorií. Z tohoto důvodu práci k obhajobě doporučuji. Slabinu práce však spatřuji v propojení teoretické a empirické roviny zkoumání. Očekávám, že tyto otázky autor podrobně osvětlí při obhajobě.

Disertační práci Mgr. Miroslava Juráska doporučuji k obhajobě

V Praze dne 20. srpna 2015

Prof. PhDr. Zuzana Lehmannová, CSc.

SMS JM, FMV VŠE